

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's Gravenhage; Dr B. H. van Arieke, Utrecht; N. C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engelkes, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Groshede, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, 's Gravenhage; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr P. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schooten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's Gravenhage; Dr B. H. van Arieke, Utrecht; N. C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engelkes, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Groshede, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, 's Gravenhage; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr P. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schooten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr P. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goss, Tel. No. 58 — Postrekening No. 38000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't buitenland en Ned. Indië f9.— per jaar.

Advertentie: 35 ct. per regel.

INHOUD: Open Brief aan den heer N. Baas, inzake zijn artikel over „Reformatie-Mentaliteit”. — Uit de Schrift: Laet ons zien: (Luk. 2:15). — Kerkelijk Leven: Doodswijven Christus of Christusfiguren. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Socialisatie of Bedrijfsorganisatie. VII. — Kuiper-Bibliografie. LXII. — Wijsbegeerte: In de school der Wijsbegeerte. VIII. — Literatuur en Kunst: Kerstklanken in de literatuur. — Persoonlijk: — Boekbespreking. — Kerknieuws.

OPEN BRIEF

aan den heer N. Baas, inzake zijn artikel over „Reformatie-Mentaliteit”.

III.

Geachte Broeder Baas!

In het begin van uw tweede artikel hebt gij ons iets over Kerkbode-redacteuren verteld. Zij zouden de brutaliteit hebben (dat woord hebt gij niet gebruikt, maar wanneer uw opmerking juist was, zou ik het toch heel gepast vinden) om hun oordeel over een of ander vraagstuk den menschen in dezen vorm kenbaar te maken: „Wij, gereformeerden...” enz. Maar hoe de gemeente over zulke dingen denkt, daarvan weten ze niet, want deze is „heel anders dan men haar over den preekstoelrand ziet”.

Laat me u eens in gemoede mogen vragen, of ge dit uw openlijk oordeel wel overwogen en naar dat eene der broederlijke liefde acht.

Vooreerst: waarom doet gij mede aan dat schimpen over Kerkbode-redacteuren? Vindt ge dat zelf, bij nadenken, niet onrechtvaardig? Dat men zulke woorden bejult uit den mond dergenen, die eigenlijk de gereformeerde waarheid niet van harte zijn toegedaan en daarom van de Kerkbode-redacteuren nogal eens een vermaning moeten ontvangen, is zeer wel te begrijpen; doch dat gij zoo spreek, begrijp ik niet goed. Natuurlijk — er zijn Kerkbode-redacteuren, die wel eens feil gaan en verkeerde dingen schrijven; maar weet u een kring ter wereld te noemen waar nooit eens een minder gelukkige uitdrukking wordt gedaan of een minder goed betoog wordt gehouden? Zijt ge zelf onfeilbaar? Immers neen!

En weet ge dan niet, welk een krachtigen steun alle christelijke arbeid in ons gansche land heeft van de Kerkbodes? Het zijn de kleine kanalen, waardoor het water uit de groote rivieren overal heen wordt geleid om alle akkers te besproeien. Laat ik me beperken tot uw eigenlijken arbeid: ik ben zeker ervan, dat het Evangelisatiewerk onder ons niet zulk een opgang gemaakt zou hebben, wanneer het niet voortdurend door de Kerkbode-redacteuren was besproken en aanbevolen. En zelfs waar ge tegenstand ondervondt, bleef dat toch niet zonder vrucht voor uw werk. Scheer de vele goeden dan niet over dezelfde kam als de enkele kwaden en wees billijk tegenover uw broeders, die met hun beste krachten de zaak van denzelfden Koning dienen als gij!

Ten tweede: ge beschuldigt de Kerkbode-redacteuren ervan, dat zij hun persoonlijk oordeel aandienen als het oordeel der gereformeerden. Ik meen, dat deze aanklacht onrechtvaardig en ongegrond is. Ik ben zelf Kerkbode-redacteur en lees reeds jaren lang vrijwel alle kerkbodes, zoodat ik, roemende omwils zijnde omdat gij mij noodzaakt, meen, tot een oordeel over deze dingen gerechtigd te zijn; zelfs waarschijnlijk meer dan gij. En dan kan ik verklaren, dat m.i. de meeste Kerkbode-redacteuren zich niet aan zulk een kwaad schuldig maken. Wanneer zij schrijven over een onderwerp zeggen ze niet: „wij gereformeerden” of „wij dominees”, maar gebruiken alleen het redactionele „wij”. Wat mijzelf betreft, ik doe dit de laatste jaren zelfs niet meer, om te voorkomen, dat men grooter gewicht zou hechten aan wat ik schrijf dan hetgeen men toekent aan een persoonlijk oordeel; en ook andere Kerkbode-redacteuren handelen aldus. Hebben we het desondanks over „Wij, gereformeerden”, dan

betreft het zulke gevallen, waarin dat woord inderdaad toepasselijk is, aangezien het een oordeel of gevoelen geldt, dat onder ons algemeen wordt gedeeld. Daarom is naar mijn meening uw niet lichte beschuldiging ongegrond en ware ze beter achterwege gebleven.

Ten derde: ge zegt, dat de gemeente heel anders is dan men haar over den preekstoelrand ziet. Daarin, gelijk in uw gansche redevoering, ligt, dat de Kerkbode-redacteuren weinig of niets weten van wat in de gemeente omgaat. Het spijt me zeer, dat ge zoo iets hebt neergeschreven! Ik ben overtuigd, dat ge ook hierin u schromelijk vergist.

De Kerkbode-redacteuren zijn vrijwel allen predikanten. Ik zal even het lijstje overnemen, dat het Gereformeerd Jongelingsblad in het nummer van 8 Dec. 11 van Janne namen gaf:

„Kerkbode-redacteuren zijn o.a.: Dr van Schelven van Amsterdam, Dr Dijk te 's Hage, Dr van der Linden te 's Hage, Dr Dooma te 's Hage, Dr Kapteyn te Zwolle, Dr Laman te Assen, Dr Keizer te Tiel, Dr Renting te Winterswijk, Dr Scheurer te Ermelo, Dr de Moor te Utrecht, Dr Kanjan te Utrecht, Dr Rullmann te Utrecht, Dr Landwehr te Rotterdam, Dr Kuiper Jr te Rotterdam, Dr Donner te Amersfoort, Dr Teerink te Amersfoort, Prof. Dr Groshede te Amsterdam, Dr Lindeboom te Amsterdam, Dr Doekes te Nieuw-dorp, Dr v. d. Meulen te Reitsum, Dr Vollenhoven te 's Hage, Dr Bouma te Leeuwarden, Dr Hagen te Delft, Dr Waterink te Zutphen, Dr Schilder te Delft, Dr van Minnen te 's Gravenzande, Dr Jonkers te Schiedam, Dr Gijsen te Scheveningen, Dr Los te 's Hage, Dr Hagenbeek te Vlaardingen, Dr Miedema te Groningen, Dr van der Vegte te Groningen, Dr Impeta te Kampen, Dr Kuiper te Kampen, Dr v. d. Velde te Kratingen, Dr van Es te Leeuwarden, Dr van Dijken te Overtoom, Dr Kerkhof te O. Souburg, Dr Bouma te Middelburg, enz. enz.”

Terecht teekent het blad hierbij aan, dat dit nog niet de helft is van het aantal Kerkbode-redacteuren. Zoudt gij nu in ernst willen volhouden, dat deze menschen de gemeente alleen zien van over den preekstoelrand? Arbeiden zij niet, sommigen reeds vele jaren lang, in het midden der gemeente? Staun zij niet dagelijks met haar in levende aanraking? Spreken zij niet voortdurend met hun gemeentelieden ook over de onderwerpen, die gij noemt? En als ge zoudt willen antwoorden: Ja maar men zegt hun niet alles! dan is mijn wederwoord: met laffe menschen rekenen wij niet. Wie de vrijmoedigheid mist om een afwijkende mening tegenover hen te uiten en te verdedigen, doch wel zoo vrijmoedig is om uit een verborgen hoekje steunen naar de Kerkbode-redacteuren te werpen — vergun me, aan het oordeel van zoo iemand geen waarde te hechten en zijn gedrag niet te qualificeeren, aangezien ik liefst alleen nette woorden gebruik.

Om al deze redenen moet ik u mijn spijt betuigen, dat gij door het schreeuwen uit het kamp der heele of halve vijanden van de gereformeerde waarheid u hebt laten verleiden om met hen mede te roepen en uw broeders te smaden en ten onrechte te beschuldigen.

Indien ge hadt willen schrijven naar den eisch, dan zoudt ge er op gewezen hebben, dat het goed is, velerlei stemmen te hooren uit en over ons

*) In een noot mag ik misschien hiervoor wel een bewijs aanvoeren, dat gij zelf kunnen, noch willen wraken.

Onder de gemade Kerkbode-redacteuren heeft ook jarenlang behoord Dr B. Wielenga te Amsterdam, aan wien gij veel te danken hebt en dien ge zeker niet zult smaden. Vracht van zijn arbeid in de „Gereformeerde Kerkbode” zijn o.a. de mooie boeken over het Doopsformulier, het Huwelijksformulier en het Avondmaalsformulier. Wanneer ge die eens wilt naaien, zult ge er telkens in vinden uitdrukkingen als naar „Calvinistische trant”, „naar Gereformeerde opvatting”, „dit is het Gereformeerde standpunt”, enz. Mocht dit niet? — Zeker, zult ge zeggen. Welnu, dan zult gij toch met de stukken moeten bewijzen, dat onze Kerkbode-redacteuren als regel zulke uitdrukkingen gebruiken om daarmee te dekken wat niet de Gereformeerde opvatting is doch alleen hun eigen particulier inzicht.

kerkelijk leven; ook van die menschen, die gemeenlijk in onze kerkelijke pers niet aan het woord komen. En dan zou ik u dadelijk gesteund hebben; want inderdaad, zelfs al wordt het wat krom gezegd en worden er grotere of kleinere fouten gemaakt, ook ik acht het van veel betekenis, dat ieder, die wat op zijn hart heeft, dat de moeite van het aanhooren waard is; zich onbelemmerd kan uiten. De Reformatie moet daarvoor de gelegenheid geven. Het blad is er voor. En daarom, broeder Baas, ook al moet ik opkomen tegen heel wat dat uit uw pen is gevloeid, ik betreur het toch niet, dat ge gesproken hebt. Niet alleen omdat ik daardoor gelegenheid kreeg om ook mijn hart eens te luchten (waartoe men anders, zonder bepaalde aanleiding, niet zoo komt), maar vooral omdat ik het op hoogen prijs stel, het oordeel van anderen te vernemen; ook van zulken, die niet gewoon zijn, hun meening over kerkelijke zaken in het publiek te uiten.

Thans een ander deel van uw tweeden brief, n.l. wat ge hebt geschreven over de Catechismus-prediking. Ik zal daarop niet in den breede ingaan, want ik ben al aan mijn derden brief en heb nog het een en ander op mijn hart over uw 3e-5e artikel, zoodat ik me moet beperken. Het onderwerp was anders de moeite wel waard en aan stof zou het me niet ontbreken; doch ik hoop zelftucht te betrachten.

Vergun mij dan een tweetal losse opmerkingen.

De eerste raakt uw mededeeling, die ik zekerheidshalve hier letterlijk van u overneem: „Er gebeuren zulke vreemde dingen in ons kerkelijk Jeruzalem. Een ouderling komt op huisbezoek. Er is een vrouwelijke huisgenoot, die haar in dienstbetrekking is. Hij stelt haar ééne vraag, niet of zij ter kerk ging, of zij vrede had. Neen, of zij hem ook het onderscheid kon zeggen „tusschen de Calvinistische en Zwingliaansche opvatting van het Avondmaal?” Anno Domini 1922.”

Zoo hebt ge geschreven, zoo hebt ge laten drukken en niet in de drukproef deze zinnen geschrapt. Broeder Baas — ik begrijp u daarin niet! Straks moest ik u wijzen op het onbillijk beschuldigen en smaden van onze Kerkbode-redacteuren; thans moet ik met nog veel meer kracht opkomen voor onze ouderlingen.

In de eerste plaats: zijt gij zoo zeker van de publieke beschuldiging, die ge doet? Laat ik u enkele vragen stellen: 1o van wien weet ge dit? Van de betrokkene zelf of hebt ge het uit de tweede hand? 2o indien van de betrokkene zelf, hebt ge toen de rechtvaardigheid betracht en ook den ouderling gehoord? 3o is u toen uit mededeelingen van beide kanten gebleken, dat het geval zich geheel heeft toegedragen zooals u het vertelt? 4o hebt u toen dien ouderling vermaand over zijn zonderlinge manier van optreden en hem broederlijk op de dwaling zijns wegs gewezen?

Naar den aard der liefde neem ik van u aan, dat ge alle deze vragen in bevestigenden zin kunt beantwoorden. Dan is daarmede een geval geconstateerd, waarin een ouderling ter gelegenheid van huisbezoek dwaas optrad en is deze broeder op zijn fout gewezen, zoodat hij die niet meer zal begaan, naar we willen hopen. Maar nu vraag ik u ten tweede: waarom zet ge dat geval in de courant? Is dit een voorbeeld van de manier, waarop onze ouderlingen huisbezoek doen? Gebeuren er werkelijk, niet bij uitzondering doch als regel, zulke vreemde dingen in ons kerkelijk Jeruzalem? Over uitzonderingen schrijft men niet. Komt het dus herhaaldelijk voor, dat onze ouderlingen zulke domheden uithalen en zoo weinig voor hun taak berekend zijn?

Broeder Baas, gij hadt zulke dingen niet moeten schrijven en dergelijk generaliseeren doet niet zoo gering kwaad; in de eerste plaats aan uw eigen betoog; in de tweede plaats aan het werk onzer ouderlingen, dat men toch al zoo gemakkelijk ver-